

نایب رئیس - در کدام جلسه رای گرفته شد
دکتر اسمعیل خان - در جلسه که رای گرفته شد در تحت ریاست خود جناب عالی بود که مجلس تصویب کرد جزه دستور جلسه آن روز منظور شود .
نایب رئیس - در صورتیکه مخالفی نباشد ممکن است حالا هم رای گرفته شود و اگر تصویب شد جزه دستور جلسه آن به منظور شود - حالا باین ترتیب که در دستور نوشته شده هر یک از وکلاء اگر نظریاتی دارند میتوانند پیشنهاد کنند .

میر زاهر قضی قلیخان - میخواستم عرض کنم کارهایی که فرموده اند کلیه سه قسم است یک قسمت آن مطالبی است که در هیئت رئیسه حاضر شده است و در جزه دستور جلسات بترتیب منظور میشود و یک قسمت دیگر مطالبی است که مثلاً از کمیسیون مبتکرات آمده است و قابل توجه شده است یا قابل توجه نشده است و باید در قابل توجه بودن آن در مجلس رای گرفته شود و قسمت سیم کارهایی است که هنوز از کمیسیونها پیشنهاد نشده مثل قوانین عدلیه که فرمودند که هنوز کمیسیون عدلیه راپورت نداده است مقصود اینست که آنچه در هیئت رئیسه فعلاً حاضر است همین مطالبی است که در جزه دستور منظور میشود .

نایب رئیس - عهده برای مذاکره کافی نیست از رؤسای کمیسیونها خواهشمندم ایام انعقاد کمیسیونهای خودشان را معین بفرمایند .
 (مجلس دو ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۷۹

صورت مشروح مذاکرات یوم

شنبه سیم شهر ربیع الثانی

۱۳۲۸

سه ساعت و ربع قبل از غروب آفتاب بریاست آقای مستشار الدوله مجلس علمی تشکیل آقای معاضد الملک صورت مجلس سه شنبه را قرائت نمود

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست ؟
آقا شیخ اسمعیل هشتروندی - بنده را همانروز که انتخاب کردند در همانروز استعفا دادم رئیس - ملاحظه دیگری است اظهاری نشده (رئیس صورت مجلس را با امضاء نمود راپورت کمیسیون عدلیه در انتخاب هیئت رئیسه آن کمیسیون و تلگراف واصله از تبریز مشمر بحرکت اردوی دولتی از باسنج به خلخال برای انتظامات آن صفحه و راپورت کمیسیون خارجه نیز در تعیین هیئت رئیسه آن کمیسیون قرائت شده)

حاجی شیخ علی - کمیسیون خارجه سابق اعمال دو ماهه خود را راپورت نداده است

رئیس - بلی راپورت نداده است ولی کمیسیون خارجه در تمام اعمال خود میتواند راپورت بدهد (گفتند صحیح است)

(پیشنهادی آقای شیخ ابراهیم زنجانی در خصوص تصفیه امور مالیه و نظام و خواستن صورت مأخوذی ولایات و صورت اسامی صاحب منصبان قابل و غیر قابل و عده افواج تحقیق کرده بودند با امضاء ۱۵ نفر از نمایندگان قرائت در رجوع بکمیسیون مبتکرات گردیده طرح آقای تقی زاده در خصوص اینکه آنچه کوشند کشتار می شود پوست ورود آن را دولت بعنوان مالیات مأخوذ دارد قرائت شده رجوع بکمیسیون

مبتکرات گردید پیشنهاد از باب کیخسرو متضمن ماده العاقبه در خصوص غیبت و کلا از جلسات شعبات و کمیسیونها و زمان رای دادن در آنها قرائت شد که پانزده نفر از نمایندگان امضاء نموده بودند .
راپورت کمیسیون داخله در انتخاب هیئت رئیسه آن کمیسیون قرائت شد .

پیشنهاد کمیسیون مبتکرات در خصوص دادن مبلغ شصت تومان از بابت قروض مرحوم میرزا ابراهیم آقا قرائت گردیده .

تقی زاده - عرضی نداشتم خیال کردم که دوباره بکمیسیون مبتکرات رجوع می شود خیر است عرض کنم که رجوع نشود بجهت اینکه این طرحی است که بنده بکمیسیون مبتکرات داده ام دیگر ثانیا لازم نیست برود .

رئیس - بکمیسیون بودجه رجوع می شود .
وکیل التجار - آنوقت هم عرض کردم که محتاج باین نیست که یک چیزی تصویب شود مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا خودش یک حق شرعی دارد برای اینکه در دوره سابق که حقوق و کلا تصویب شد یک مقداری از حقوق ایشان باقیمانده و بر ذمه مجلس سابق باقی است و این خودش یک حق ثابت شرعی است و حالا تقاضا می کنم که از بابت قروض آن مرحوم عین آن باقی مانده داده شود .

رئیس - آقایان قدری ملتفت باشند که فعلاً در کلیات صحبت می شود .

آقا سید جلیل - عرض می کنم کمیسیون مبتکرات اینکه شصت تومان برای قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا ... صحیح است بنده صورت قروض آن مرحوم را دیده ام که همینقدر است ولی ورئه هم قریب دو بیست تومان قرض دارند و این بعد از آنی که قابل توجه شد لابد بکمیسیون بودجه رجوع می شود از امضاء کمیسیون بودجه تمنایکنم که برای قروض ورئه هم ملاحظه بکنند یعنی هشتصد تومان روی هم تصویب نمایند .

رئیس - معلوم می شود که اساساً کسی مخالف این راپورت نیست پس در قابل توجه بودن آن رای می گیریم هر کس این پیشنهاد کمیسیون مبتکرات را قابل توجه می داند قیام نماید (تمام نمایندگان اتفاق نمودند)

رئیس - با اتفاق تصویب شد حال رجوع میشود بکمیسیون بودجه .

(طرح آقای تقی زاده در خصوص اجازات و کتراتهای دولتی با راپورت کمیسیون مبتکرات قرائت کمیسیون طرح مزبور را قابل توجه دانسته بود)
حاجی سعید نصرالله - بنده اساساً در این طرح حرفی ندارم و بعقیده بنده خیلی خوب است ولی این را باید متذکر شویم که این تصرفی است که در قانون اساسی می شود

تقی زاده - این طرح نتیجه افکار شخص بنده و مذاکرات زیاد مجلس است که همیشه برای اجازات و کترات خیلی از اوقات ترضیح شده است حال هستند بعضی ها که ادعای کنند که قانون اساسی شامل لزوم تصویب اجاره و کترات ها هست که باید

مجلس تصویب نماید و بعضی ها برعکس انکار میکنند که در قانون اساسی هم چه چیزی نیست و آن یک اصل شامل مقاله نامه ها است و شامل کتراتها نیست و تصویب مجلس را لازم ندارد پس وقتی که قانون اساسی صراحت ندارد و جای اشکال هست ضرورت لزوم آن را داد داشت که یک روز تمام هم خود و افکار خود را صرف کنیم و این طرح را پیشنهاد نمودیم و بعقیده بنده هیچ نوع بر خلاف قانون اساسی نخواهد بود بلکه وقتی که در قانون اساسی صراحت باین مطلب ندارد لازم است یک چیزی وضع کرد برای اینکه صراحت ندارد

آقا میرزا اسمعیل فیضی - بنده با آقای تقی زاده مخالف هستم ولی با آقای حاج سید نصرالله موافقم در قانون اساسی مصرح است که کترات و اجاره نامه ها بسته است به رای و تصویب مجلس و اگر بخواهیم توضیحی بشود باید تفسیری برای آن کرد نه اینکه قانون دیگری بر خلاف قوانین اساسی وضع شود و بنظر بنده گویا این هیچیک نیست نه تفسیر است نه عدم تفسیر و اینکه نمی شود رای گرفت برای اینکه مخالف قانون اساسی است .

وکیل التجار - بلی همینطور که فرمودند این نه تصریح است نه عدم تصریح و آنچه راجع باین است باید یک طرحی برای تفسیر این ماده از قانون اساسی پیشنهاد کرد که آیا قانون شامل اجازات و مقاله نامه ها است یا اینکه شامل نیست و بنده میخواهم عرض کنم که باید در این ملاحظه کرد که برای حال امروزه مملکت ما تفسیر کردن یا اینکه باید بتصویب مجلس باشد لازم تر است یا اینکه واگذار بوزرا کنیم بهتر است باید این ملاحظه را کرد که اگر واگذار کردن فایده دارد و اگر گذار کنیم و تفسیر کنیم که شامل نیست و الا که واگذار کردن بی فایده است تفسیر کنیم که شامل است و آنچه عقیده شخصی بنده است این است که کتراتها و اجاره ها اگر بتصویب مجلس باشد خیلی از برای ما فایده دارد این است که بنده هم این را تصویب می کنم که مجلس شورای ملی باید در کلیه کتراتها و اجازات نظر داشته باشد و بتصویب مجلس باشد

حاج شیخ علی - بنده موافقم با اینکه در قانون اساسی مصرح است که اجاره و کترات باید بتصویب مجلس شورای ملی باشد .

حاج آقا - همانطور فرمودند در قانون اساسی مصرح است که کترات ها و اجازات و غیره ها بتصویب مجلس باید باشد ولی می بینم که این خیلی وقت مجلس را ترضیح میکنند در قضیه باغات دیدیم که چقدر وقت ترضیح شد و هیچ فایده هم نخشید این است که بنده گمان میکنم این طرح اساساً خیلی خوب است اگر چه در بعضی مواردش که توسعه دارد باید ترضیح شود بجهت اینکه نمیشود کلیه اجازات و کتراتها را مجلس تصویب کند و هرروزه اسباب ترضیح وقت شود .

محمد هاشم میرزا - بنده عرض میکنم در آنجا ها که قانون اساسی تصریح میکند محتاج نیستیم تفسیری بکنیم در قانون اساسی مصرح است که مقاله نامه ها

باید بتصویب مجلس باشد ولی در اجارات بنده موافق با این طرح که باید بوزراء واگذار شود و در دسر مجلس کم بشود.

مؤتمن الملک - بنده عقیده ام این است که این پیشنهاد موافق با قانون اساسی است و باید تصویب کرد ولی خواندن این قدری اذهان را مشوب کرده است و بعضی از آقایان هم گفتند که این مخالف با قانون اساسی است و حال اینکه خیلی خوب طرحی است پس بهتر این است که الان رأی نگیریم تا این پرونده کمیسیون مبتکرات و ثانیاً به مجلس پیشنهاد شود **رئیس** - بنده اعتقاد این است که این طرح خیلی قابل توجه است و در چندین جلسه که دچار محظور و اذلاف وقت شدیم بمامینمایند که تصویب و گذراندن این طرح از مجلس لازم است.

مؤتمن الملک - بنده هم عرض کردم که خوب طرحی است و تصویب آن لازم است لکن عرض کردم که بواسطه اظهار مخالفت بعضی از آقایان سایر آقایان ذهنشان مشوب شده است و شاید اگر بخواهید الان رأی بگیریید بعضی ها رأی ندهند باین جهت عرض کردم خوب است ثانیاً برود بکمیسیون مبتکرات و بعد از چند روز دیگر بمجلس بیاید و رأی گرفته شود.

تقی زاده - بنده عرض میکنم رأی گرفتن در اینکه قابل توجه است یا قابل توجه نیست ربطی بصحت و سقم مطلب ندارد این مباحثات تمام در این بود که این باید از مجلس بگذرد یا نباید بگذرد و رأی در قابل توجه بودن برای این میگيرند که این باید مطرح مذاکره شود یا خیر و گمان ندارم آقایان در این رأی تأملی داشته باشند و اینکه گفته شد رجوع شود بکمیسیون مبتکرات در کمیسیون مبتکرات تا بحال معمول اینطور بوده است که هر طرحی بآنجا رجوع میشود و کلامه مینوشتند که این قانون قابل توجه است یا قابل توجه نیست و دلیل نمی نوشتند که این طرح بفلان دلیل قابل توجه است یا بفلان دلیل قابل توجه نیست اگر چه در حقیقت مبیایست اینطور بنویسند و تا بحال قصور کرده اند در هر صورت بنده عقیده ام اینست که در همین جلسه در قابل توجه بودن این طرح رأی گرفته شود و برود.

ادیب التجار - بنده عقیده ام اینست که در قانون اساسی مصرح است که اجاره و کنتراست باید بتصویب مجلس باشد و مخصوصاً مقتضی امر ذمه مملکت ما هم همین است و اگر این ترتیب را تغییر بدیم ضررهای کلی بمامیرسد و اینکه آقای حاج آقا فرمودند که این سبب میشود که وقت مجلس تلف شود بنده رد میکنم چه ضرر دارد که یکساعت وقت مجلس را برای گذراندن يك اجاره یا يك کنتراست صرف کنیم و بیست و چهار ساعت برای معایب آن وقت را تضییع نکنیم.

وزیر علوم - بنده عرض میکنم در قانون اساسی اینطور نیست و آن اشخاصیکه این قانون اساسی را نوشتند ابدآ تصور این مطلب را نمیکردند که مجلس يك همچو امری را برای خودش ثابت نماید و اما اینکه به بینیم این صلاح است و باید بتصویب مجلس باشد یا خیر بنده عقیده ام این است که این نمیشود برای اینکه تمام معاملات دولت مثل کنتراست است مثلاً وزیر جنگ یکوقتی هزار جفت کفش برای فوجی فرمایش میخواستند بدهند این خودش يك کنتراست است بجهت اینکه باید یک نفر را بخواهند

و به بینند که اینها را در چه قدر میدوزند پس باید این را به مجلس پیشنهاد کند که من میخواهم برای فلان فوج یک هزار جفت کفش بخرم مجلس تصویب میکند یا خیر و آنوقت مجلس باید در آن مذاکره کند همچنین سایر چیزها و من میدانم که آقایان و کلاً برای چه تامل دارند برای این است که سابق يك دولتی بوده است که بعضی از پولها را میگرفته است و بمصرف خرج نمیکرده است و حال باید يك تعبیری کرد که آن اصل قانون اساسی شامل کنتراست و اجارات هم باشد بنده عرض میکنم که آمدید طوری تعبیر کردید که شامل شد عقیده شخصی من این است که این نخواهد شد بلکه مجال است.

اسدالله خان - بنده این طرح را لازم میدانم و اینکه آقای وزیر علوم فرمودند که نمیشود اسم چنین چیزی را کنتراست گذاشت که از مجلس بگذرد اسم از کنتراست نمی گذاریم اسم آن را مزایده و منافعه می گذاریم و الان آن چیزیکه کنتراست است البته باید بتصویب مجلس باشد و اینکه آقای مؤتمن الملک فرمودند مخالف با قانون اساسی است بنده عرض می کنم مخالفت ندارد و موافقت هم ندارد بنده عقیده بنده این طرح لازم است و باید تصویب کرد.

مؤتمن الملک - بنده ننگتم مخالف است گفتم بعضیها اظهار کردند که مخالف است **رئیس** - صحیح است ننگفتید که مخالف است.

مقیم السلطنه - بنده تأیید میکنم فرمایش آقا میرزا اسدالله خان را و عرض میکنم که اعم از اینکه این مطالب در قانون اساسی مصرح باشد یا نباشد منافات ندارد که این را رأی نگیریم و بکمیسیون قوانین مالیه که مرکز این مطلب است رجوع کنیم.

رئیس - رأی میکنیم برای اینکه این طرح قابل توجه هست یا قابل توجه نیست هر کس این طرح را قابل توجه میدانند قیام نمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - با اکثریت قابل توجه شد رجوع می شود بکمیسیون قوانین مالیه.

تقی زاده - من مناسب نمی دانم که بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود اگر لازم است بجائی رجوع شود باز همان کمیسیون مبتکرات بهتر است یا اینکه در مجلس رأی داده شود بجهت اینکه کمیسیون مخصوصی برای این طرح تشکیل شود یا اینکه در مجلس مطرح شود و بگذرد.

رئیس - این مناسبش باز بکمیسیون قوانین مالیه بیشتر است والا باید مجلس تصویب کند که از شعبات کمیسیون مخصوصی برای این کار تشکیل شود.

اسدالله خان - این مطلب چون راجع به محاسبات میشود باید بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود.

میرزا ابراهیم خان - در آخر راپورت ملاحظه فرمائید کمیسیون مبتکرات تقاضا کرده است که

بعد از آنکه قابل توجه شد در خود مجلس مطرح شود بجهت اینکه این طرح راجع بحقوق مجلس است اگر باید بجائی رجوع شود باید کمیسیونی در این باب تشکیل شود و بانجا برود ولی چون کمیسیون مبتکرات ملاحظه کرد که این از وظایف مجلس است این بود که تقاضا کرد در خود مجلس مطرح شود و از مجلس بگذرد.

حاج سید نصر الله - مقصود از این ارجاع این است که چون بعضیها اظهار کردند این مطلب با قانون اساسی مخالف است و بعضی گفتند مخالف نیست لهذا رجوع می شود بکمیسیون که کسانی که این را مخالف میدانند یا موافق میدانند در آن کمیسیون حاضر شده کمیسیون هم رعایت مخالفت یا موافقت یا سکوت را کرده راپورت بدهد و مجلس داخل مذاکره شده با اکثریت بگذرانند نظر دیگری و مقصود دیگری در این نیست.

رئیس - بیشتر از این مباحثه لازم ندارد حال لازم است که کمیسیون مخصوصی تشکیل شود.

(اغلب گفتند لازم نیست)

رئیس - پس رجوع میشود بکمیسیون قوانین مالیه طرح دکترا اسمعیل خان در باب حقوق دیوانی مستخدمین ادارات دولتی و راپورت کمیسیون مبتکرات قرائت شد کمیسیون طرح مرفوم را قابل توجه دانسته بود.

رئیس - در کلیات این طرح کسی حرفی دارم (اظهاری نشد)

رئیس - پس در قابل توجه بودن آن رأی میکنیم هر کسی این طرح را قابل توجه میدانند قیام نمایند.

(اغلب قیام کردند)

رئیس - با اکثریت قابل توجه شد حال رجوع می شود بکمیسیون قوانین مالیه راپورت کمیسیون بودجه در باب طلب حاجی عدل السلطنه است خوانده می شود چون خیلی وقت است که از کمیسیون بودجه آمده است و همینطور مانده است و در جزء دستور امروز هم منظور شده خوانده میشود بعد میرویم سر شور در قانون معارف.

راپورت کمیسیون بودجه راجع بطلب حاج عدل السلطنه قرائت شد.

حاج شیخعلی - خوب است مخبر محترم کمیسیون توضیحی در این باب بدهند.

فهییم الملک - حاجی عدل السلطنه که صندوق دار محمدعلی میرزا بود در آن ایام مخارجی کرده در دولت جدید حساب او ببدیوان محاسبات و وزارت مالیه رجوع شد و بعد از اینکه رسیدگی کردند معلوم شد مبلغ هشتاد هزار تومان طلب دارد سی و چهار هزار تومان آنرا در همان زمان تقدیم کرد بدولت مابقی بر حسب ورود تکلیف دولت شد که میبایستی پرداخته شود وزارت مالیه سواد آن تصدیق و رسیدگی رافرستاد کمیسیون بودجه کمیسیون تصویب کرد که باید اده شود چیزیکه هست این است که يك مبلغی پول

از بانک روس بضمانت مشیرالسلطنه برای دولت قرض نموده دیوان محاسبات هیچه قرار داد کرده بودند که آن سند را گرفته بود و کتند و این وجه را بگیریند کمیسیون خواست به بند کرد این قرارداد حاجی عدل السلطنه حرفی داد را اینکه قبول دارد ستوالی از او کرد در جواب هیچه اظهار کرد که حرفی ندارم سند را بگیرم میدم آوقت این وجه را بگیرم کمیسیون هم چون دید که در این قرار داد حرفی ندارد از آن طرف این جزء قروض دولت محسوب میشود تصویب کرد که داده شود .

منتصر السلطان - در خصوص این سی و چهار هزار تومان که فرمودند حاجی عدل السلطنه تقدیم کرده است چون از ترتیب اطلاع دارم خواستم عرض کنم که تقدیمی نبوده است بجهت اینکه وقتی که رسیدگی می کردند در صورت پاره فلهما بود که میبایستی فلم گرفته شود آنها را فلم نگرفته و در جزء حساب آوردند آنوقت این مقدار از کلیه تقدیم کرده است و مابقی را دولت قبول کرده است که به همیم .

وکیل التجار - بنده هر چه در این راپورت نظر میکنم نمیفهم که ما داخل چه کار شده ایم و چه کاره ایم وجه بوده ایم وجه شده ایم که حساب صندوق خانه محمد علی میرزا را باید به همیم بعقیده من مشروطه بوده ایم و در مشروطه که باصطلاح مشروط صغیر می گوئیم يك مجلسی داشتیم و در آنوقت قوانینی در آن مجلس وضع شده که از برای ا مسلم است که باید رعایت کنیم و هیچ وقت کسی نمیتواند برخلاف آن عمل نماید یا تغییری بدهد مگر اینکه در مجلس مطرح شود و از تصویب مجلس بگذرد والا نمی توانیم يك قانونی را بدون تصویب مجلس تغییر بدهیم در آن دوره يك میزانی برای محمد علی میرزا یعنی برای اداره سلطنت قرار دادیم که بدهند و در اواخر مجلس آقایان میدانند که حواله شد و داده شد و بعضی پولهای زیادی هم بردند دیگر مادر مخارج سلطنتی آن دوره دخالت نداریم که بیاییم و به بنیتم صندوقدار محمدعلی میرزا چه طلب دارد یا فلان آبدار چه قدر حسابش باقی مانده است که به همیم و اعمال دوره استبداد هم که قانون نبوده که ما مجبور باشیم در آن ملاحظات کنیم و آقای وزیر علوم که در آنوقت وزارت مالیه بودند اگر تشریف میداشتند هر ارض بنده را تصدیق میفرمودند که آنچه حق اداره سلطنتی بود بتوسط ایشان پرداخته شده بود و این اگر چه خارج از موضوع است ولی لازم میدانم عرض کنم که ما اداره مالیه هم نداریم مدتی است که دیوان محاسبات قانون آن نوشته شده است و ابدا فکر آن نیستیم که باید دیوان محاسباتی داشته باشیم و تصویب کردن این مسئله را بنده مخالف قوانین اساسی میدانم

رئیس - چون بنده از ابتدای دوره جدید در کار بوده ام میخواهم عرض کنم صدمات و زحماتی که حاجی عدل السلطنه کشیده است اگر مساواته می شود با این مقدار وجهی که در هر صورت دولت باید بدهد میدانید که این مقدار چیزی نیست و باید تصویب کرد .

فهمیم الملك - آقای وکیل التجار فرمودند که این جزء قروض شخصی محمد علی میرزا است و نباید تصویب کرد بنده عرض میکنم این ربطی بآن معامله سابق ندارد شما باید نظرتان بآن پروتکل باشد که قرارداد قرض محمدعلی میرزا را بدهند حالا این حساب و حسابهای جا های دیگر بموجب آن پروتکل از قروض دولت محسوب میشود باید رسیدگی شده قرار داد آن داده شود .

اسدالله خان - بنده میخواستم عرض کنم که همه و کلاه چه در داخل پارلمان و چه در خارج پارلمان همین اظهارات را میکنند که اول وظیفه ما نظارت در امور مالیه است و در صورتیکه ما میدانیم که تمام ادارات ما بواسطه بیبولی نك است کمیسیون بودجه بکمرته تصویب میکند پنجاه هزار تومان از بابت قروض محمدعلی میرزا داده شود پنجاه هزار تومان بکاملی است که میتواند چهار ماه مخارج يك اداره بزرگ ما را در عهده بگیرد بنده نمیگویم او طلب ندارد یا اینکه نباید داد بنده عقیده ام این است که مجلس رأی بدهد که داده شود اما نه باین ترتیب باید بودجه وزارت مالیه بمجلس بیاید و این را در جزء قروض دولتی بشمار بیسورد آنوقت مجلس میتواند بعد از اینکه ملاحظه کلیه قروض را کرد تصویب کند که در پنج سال از فرار سالی ده هزار تومان با تزیل صدی دوازده باین شخص داده شود .

رئیس - اینجا يك نکته هست که باید ملتفت شد و آن این است که کمیسیون بودجه اساساً دادن این مقدار را تصویب کرده است دیگر ترتیب دادن آنرا همین نکرده است که یکدفعه داده شود معلوم است که وزارت مالیه بعد از آنکه دیگر نمیشود یکدفعه داد ترتیبی برای دادن زمین میکنند .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده عرض میکنم این مسئله مربوط بمجلس نیست این را برای چه اینجا آورده اند مجلس تصویب میکند که این قرض است یا اینکه تصویب بکند که قرض دولت باید داده شود این رأی لازم ندارد اگر واقعا رسیدگی شده و همین است که قرض دولت است باید داده شود دیگر چه جای بحث است اگر قرض است که باید داده شود اگر مخارج است که باید داده شود دیگر مباحنه لازم ندارد .

معبین الرعايا - بنده خیلی لازم میدانم که اشخاصیکه از اول با صداقت و درستگی بدولت جدید خدمت کرده اند ملاحظه زحمات آنها بشود و این مشکوف است که حاجی عدل السلطنه در باب جواهرات دولتی و اثاثیه سلطنتی خدمات نمایان کرده است و در اینجا هم که سی و چهار هزار تومان را تقدیم کرده است فر اینصورت لازم است که قرارى برای طلب او داده شود که بهر ترتیبی باشد داده شود .

وکیل التجار - باز در این مسئله برای من اشتباه شده است که لازم است توضیح شود مغیر محترم فرمودند که قرار داده شده است که قروض محمد علی میرزا را دولت بدهد بنده عرض میکنم اگر قروض شخصی هم داشته باشد ما باید بدهیم بنده باید صورت آن قرارنامه را به بینم و مقرر هم گفته ام که صورت قرار نامه باید بوضوفا داده شود .

مجلس در آن رأی بدهد بنده خودم در دیوان محاسبات بودم که رسیدگی باین عمل شد و اینجا بنیر از يك كافه بیشتر نیامده است و اما اینکه گفته می شود که ترتیب آن باوزارت مالیه است که قرارى در دادن این مبلغ بگذازد اما اکنون يك همچو اداره و ترتیبی مرتب در وزارت خانه ها نداشته ایم که مطمئن باشیم که قرارى خواهند گذاشت بنده لازم میدانم که بعد از اینکه تصویب شد که این مبلغ داده شود باید معین کرد که در مدت پنجسال بطوریکه در سابق عرض کردم بدهمات با بدهند بجهت اینکه این پنجاه هزار تومان باوضع امروزه ادارات و مملکت مقابله میکند با (۲۵۰) هزار تومان .

فهمیم الملك - این فرمایشی که آقای میرزا اسدالله خان کردند که دیوان محاسبات میبایستی اسناد مثبت را پیشنهاد کند دیوان محاسبات در هیچ موقعی اسناد مثبت را بمجلس اظهار نمیکند مگر در آخر دوره هر بودجه صورت را بمجلس تقدیم مینمایند و اگر مجلس خواست اسناد مثبت را هم می آورد و در این خصوص آن رقمه که مشروحاً نوشته بودند کمافی بود و کمیسیون را مقامه کرد و در فقره پرداخت کمیسیون ترتیبی معین نکرد که یکدفعه پرداخته شود یا بتدریج همین قدر تصویب کرده است که سند بانک را بگیرند و طلب او را بدهند و حالا ممکن است بوزیر مالیه نوشته شود که این مبلغ را بتدریج بپردازند .

حسنعلی خان - در اینکه مخالف پروتکل نمیتوانیم رفتار کنیم بنده حرفی ندارم لیکن عرض می کنم کلیه قروض محمدعلی میرزا باید مطابق صورت باشد و معین باشد آیا هیچ چیزی ممکن است که ما يك قرض و طلب اشخاصی را تصویب کنیم در صورتی که اشخاص را اسماندانیست کیست بعقیده بنده باید يك صورت از کلیه طلبکاران و قروض محمدعلی میرزا برداشت که معین باشد والا ممکن است هر روز يكی بیاید و ادعا کند که من فلان مقدار طلبکارم باید اشخاص را معین کرد و بعد از آن تحقیق و رسیدگی شود این شخص طلبی دارد یا اینکه همان ادعای محض است دیگر آنکه این يك فقره بیخود بمجلس آمده است برای اینکه قروض محمد علی میرزا که منحصر باین يك مورد که نیست وزارت مالیه هر قراریکه برای سایرین میکند از برای این هم بگذارد و باید آن صورتی را که عرض کردم خواست و در صورتی که بخواهیم رأی بدهیم به بینم که این در جزء آنهاست یا نیست اگر مست که تصویب کنیم و اگر چنانچه نیست نمیشود رأی گرفت

فهمیم الملك - اولاً لازم است این نکته را خاطر نشان آقایان بکنم که در پروتکل همین فقره می نویسد قروض محمد علی میرزا را دولت باید بپردازد لیکن وجوه آن از بقیه وجوه سابقه نیست از وجوه امروزه است و وجوه امروزه تاذر جزء مخارج اقساط استهلاکیه قید نمیشود نمیشود پرداخت از این جهت وزارت مالیه این را بمجلس پیشنهاد کرده است دیگر آنکه صورت کلیه قروض را بمجلس می آورند که مجلس اجازه پرداخت آنها بدهد آنوقت وزارت مالیه بکمرته میدهد .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده يك چیزی عرض کردم و گمان کردم که مطلب تمام شد می گویم يك مجلسی هست این مطلب چه ربطی بمجلس دارد که داده شود .

دولت يك قرارى داده است که قرض محمدعلی میرزا را بدهد حال مجلس چه بگوید رأی بدهد که این قرض را باید داد یا اینکه نباید داد این از وظیفه مجلس نیست بعد از آنکه قرار شده است قروض داده شود باید يك صورت صحیح از تمام قروض برداشته رسیدگی و تحقیق شود آنوقت هر قدر شد داده شود دیگر لازم برای مجلس نیست این را باید بوزیر مالیه رسیدگی کند بدهد مجلس ابدأ حق ندارد که رأی بدهد هر گاه رسیدگی و تحقیق کنندگان اطمینان ندارند ممکن است که يك هجئتی تشکیل شود که تحقیق این مطلب را بکنند بنده مذاکره در این مطلب را ابدأ صلاح نمی دانم بی جهت چرا وقت مجلس را ضایع می کنید .

حاج شیخعلی - بنده در خصوص سندی که برای دادن قروض دولت داده است حرفی ندارم ولی می خواهم بدانم که در آن سند قید شده که این قروض دولت است یا خیر اگر در سند ذکر شده است که از قروض دولت است و باید داده شود و اگر از قروض شخصی است مجلس نمی تواند تصویب کند که داده شود .

فهمیم الملك - این از روی سند نیست حساب حاجی عدل السلطنه رسیدگی شده است و اینقدر طلب او شده دیوان محاسبات هم تصدیق کرده است که باید داده شود آن سندی که در بانک روس است که در حاشیه آن دولت تصدیق کرده است باید حاجی عدل السلطنه بدهد آنوقت طلب خود را بگیرد .

حاج آقا - خیلی جای تأسف است که يك مطلبی داخل مجلس می شود و آقایان بر میخیزند و نطق می کنند و هی مکررات می فرمایند و وقت مجلس باین طور تلف می کنند و تمام این گرفتاریها بعقیده بنده راجع به بی ترتیبی وزارتخانه است از مغیر محترم سئوال می کنند که این جزء قروض است یا جزء پروتکل مغیر برمی خیزند جواب می دهند که جزء پروتکل است تمام اینها ناشی از این است که الان مدت یکماه است که از سال می گذرد و يك بودجه کلیه از وزارت مالیه بمجلس نیامده است که آقایان نمایندگان بدانند قروض دولت چند است و در مقابل چه دارند و حالا هم این مطلب در حقیقت راجع بجزيات مخارج مملکت است که از وزارت مالیه رسیدم است در صورتیکه ما اطلاع از مداخل مملکت نداریم که به بینیم ممکن است این مبلغ داده شود یا خیر اگر آن بودجه ای که عرض کردم بمجلس آمده بود اغلب از این اشکالات مرتفع میشد الان هم بعقیده شخصی خود بنده نا آن بودجه نباید اگر ابداً فائده ندارد غیر از این که وقت مجلس بی جهت تضییع شود

کاشف - فرمایش آقای حاج آقا صحیح است ولی این مطلب راجع ببودجه نیست راجع بقروض دولت است که کلیه قروض باید داده شود و اینکه آقا شیخ ابراهیم فرمودند که باید قروض محمد علی میرزا تماماً داده شود اینطور نیست آن قروض البته صورتی داد باید دید اگر طلب حاجی عدل السلطنه در آنجا قید شده است باید داده شود بنده عرض میکنم این محتاج برای نیست باید آن صورت را خواست که مجلس رسیدگی کند و بکمرته رأی بدهد که داده شود .

اسدالله خان - این مسئله اینقدر فوریت ندارد که او را از بودجه کلی که فرمودند مجزا کنیم خیلی مخارج لازم تر از این داریم بنده صورت مخارج اردوی قزوین را دیدم که خیلی لازم بود و فوریت آن بیشتر از این بود این باید باشد تا بودجه کلی بیاید این مبلغ را اگر برای قزوین بفرستیم بقیده بنده خیلی بهتر است .
رئیس - این مطلب تمام شد رجوع میشود بوزارت مالیه

رئیس - از این مذاکرات هیچ معلوم میشود که این باید بر گردد بکمیسیون بودجه کمیسیون مطالب آن را توضیح و روشن کرده و از وزارت مالیه هم توضیحات بخواهند تا باینجا بمجلس پیشنهاد نمایند **حاج آقا** - رفتن بکمیسیون بودجه و توضیح خواستن از وزارت مالیه بعقیده بنده فایده ندارد باید بکمرته صورت دخل و خرج مملکت را از وزارت مالیه خواست نه این که مخصوص باین يك فقره باشد تا بودجه مملکت نباید باین برای گرفت **رئیس** - آن بودجه کلی که جنابعالی میفرمایند یا واقف امروز ما مالیه و وزارت مالیه از برای ما میسر نیست البته باید يك همچو بودجه بمجلس بیاید ولی تا آخر سال گمان میکنم هیچ چیزی از برای ما میسر نشود و برای این مسئله نمیشود سایر کارها را ناقص گذاشت و گمان میکنم همانطوریکه گفته شد رجوع شود بکمیسیون که از وزارت مالیه توضیحات بخواهند و دوباره بمجلس پیشنهاد کنند .

فهمیم الملك - کمیسیون مجدداً گویا حق رسیدگی نداشته باشد بودجه های تمام سنوات را باید بتصدیق دیوان محاسبات پرداخت حالا هم که وزارت مالیه و دیوان محاسبات تصدیق کرده است که این باید داده شود و الان هم دراصل دادن که مخالفی نیست نهایت در ترتیب پرداخت حرف است که طوری شود که اسباب تعجیل بردولت نشود پس خوب است در اساس این رأی گرفته شود و برای ترتیب پرداخت آن رجوع بوزارت مالیه شود که ترتیبی بدهد .

رئیس - بطوریکه مغیر کمیسیون تقاضا کرده است رأی میکنیم و در ترتیب پرداخت آن رجوع میکنیم بوزارت مالیه که ترتیب خوبی بدهد و پیشنهاد کند که بچه قسم خواهد داد .

دکتر علیچان - میخواهم عرض کنم اگر مجلس تصویب نکرد که این قرض داده شود داده نخواهد شد معلوم است که بموجب قرارنامه باید داده شود پس دیگر رأی چرا میگیرید .

وزیر علوم - عقیده بنده اینست که دیوان محاسبات دادن وجهی را تصویب کرده مجلس هم دراصل دادن مخالف نیست نهایت در پرداخت آن نمی داند که بچه شکل خواهد بود در این صورت اعتقاد من اینست که این را نباید بوزارت مالیه برگرداند که به بینیم وزارت مالیه از برای دادن این وجه چه ترتیبی میدهد آن زمان بمجلس بیاید و رأی گرفته شود [اغلب گفتند صحیح است] **رئیس** - پس بر میگردد بوزارت مالیه که نظریات خود را در ترتیب پرداخت پیشنهاد کند

معاون وزارت جنگ - تلگرافی است از رئیس قشون خراسان که در جواب وزارت جنگ اظهار کرده است (آقای معاضد الملک تلگراف را مشعر بر - تکذیب کسانیکه نسبت بی اعتدالی باو داده بودند قرائت کرد.)

محمد هاشم میرزا - آن روز که در اینجا استیضاح بود قرار شد تحقیقات شود و تکلیف عارضین معلوم شود حالا خودشان حاضرند بفرمایند که تکلیف چیست که بنویسیم و تلگراف کنیم بمشهد اگر معارضی دارد در محکمه حاضر شوند.

معاون وزارت جنگ - چنانچه وزیر جنگ آروز قرار دادند باید مأموری از طرف وزارت جنگ فرستاده شود بعد از تحقیقات نتیجه بمجلس عرض خواهد شد) شروع بشور اول در بقیه قانون معارف کرده تا ماده (۱۴) شور شده رئیس ده دقیقه تنفس اجازه دادند ثانیاً جلسه منعقد و تافصل سیم نیز مذاکرات لازمه بعمل آمد راپورت اداره مباشرت در خصوص بودجه مجلس که تقدیم کرده بودند قرائت شد اداره مباشرت تقاضا کرده که زود تر بکمسیون محاسبات رجوع شود و به مجلس بیاید که تکلیف اداره مباشرت معین باشد و از مساعدت ارباب جمشید در دادن وجوهی که لازم شده بود درخواستن تنزیل آن تشکر نموده اشپاییکه بعنوان تقدیم به مجلس به اداره مباشرت رسیده بود و همچنان اشیاء مسروقه مجلس سابق که بعضی را خود اشخاص خریده و تقدیم کرده بودند ویا بتوسط اداره نظمی رسیده بود صورت آن را در ضمن راپورت نوشته بودند.

(تقدیمی)
سید ابراهیم عالی مصور یک تخته ارباب جمشید صندوق آهنی (اشیاء مسروقه)

بتوسط حاجی افخم الدوله - زنك بزرگ مجلس سابق

بتوسط عبدالله میرزا - یرده تصویر مرحوم ناصرالدین شاه.

بتوسط ایران نو - ماده تاریخ بهارستان و تصویر مرحوم میرزا حسین خان سپهسالار

بتوسط آقا شیخ حسین مهر کمسیون اعتبارنامهها رئیس - دستور جلسه آتیه شور اول در بقیه

قانون معارف و اوقاف و فوائد عامه راپورت کمسیون قوانین مالیه در باب متوفیات - راپورت کمسیون نظام در باب پنجهزار قبضه تفنگ و دو کوروشنك راپورت کمسیون پست و تلگراف در باب استخدام یک نفر اروپائی - آقایان شریف داشته باشند بقدر پنج دقیقه مجلس خصوصی است.

[مجلس يك ساعت از شب گذشته خصوصی شد]

جلسه ۸۰

صورت مشروح مجلس یوم شنبه پنجم

شهر ربیع الاخری ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله منعقد شد معاضد الملک صورت مجلس گذشته را قرائت کرد مرتضی قلیخان شروع بقرائت بقیه قانون معارف از فصل سیم نمود.

ذکاء الملک پیشنهاد کرده بود که فصل سیم و چهارم حذف شده بجای آن یکماده افزوده شود در این

خصوص مذاکرات لازمه بعمل آمد و ذکاء الملک پاره توضیحات دادند.

رئیس - در قابل توجه بودن این پیشنهاد رای میگیریم بعد در کمسیون اصلاحات لازمه خواهد شد هر کس این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نماید (اکثریت حاصل شد.)

(در این موقع شروع بقرائت راپورت کمسیون قوانین در خصوص قانون متوفیات گردید.)

رئیس - کمسیون مبتکرات فوریت این را تقاضا کرده پس اول در فوریت آن رای میگیریم.

اسدالله میرزا - فوریت ندارد دلیل را بیان نمایند.

رئیس - راپورت کمسیون را راجع بتقاضای فوریت آن دو مرتبه بخوانید.

(راپورت کمسیون مجدداً قرائت شد.)

رئیس - حالا در فوریت آن رای میگیریم.

اسدالله میرزا - این دلیل فوریت نبود باید دلیل فوریت را بیان کنند.

لسان الحکماء مخیر - دلیل فوریت این است که چون این ترتیب آمدن حقوق متوفیات بمجلس وقت مجلس را خیلی مشغول میکرد و اسباب اشکالات و تضییع اوقات بود و قانون وظایف که در مجلس سابق نوشته شده بود فقط تکلیف حقوق متوفیات را یانصد تومان معین کرده بود کمسیون لازم دانست که تا قدری که ممکن است وظیفه داده شود قانون متوفیات آن مدون گردد

باینجهت این قانون را آقای فهیم الملک نوشته پیشنهاد کردند و کمسیون مبتکرات تصرفاتی کرده یعنی رای خودش را در ضمن راپورت پیشنهاد کرد و بنده عرض میکنم کمسیون قوانین مالیه پاره مواد افزوده است و چون آن مواد اساس صحیحی ندارد بلکه پاره از آن مواد مخالف با مواد قانون وظایف است بنده پیشنهاد میکنم که همان طرح قانون مبتکرات قرائت شود.

(گفتند فرمایشات آقای لسان دلیل فوریت این نبود دلیل فوریت را بیان کنید.)

لسان الحکماء - علت فوریت این است که وقت مجلس کمتر تضییع میشود دیگر آنکه وظایف متوفیات ترتیب صحیحی نداشت ممکن بود یک نفر که دارای همه چیز بود سیصد تومان وظیفه داشته باشد بآن نصف بدهند لکن یکی که همه قسم احتیاج داشته باشد سیصد و ده تومان واجب داشته باشد آن باید بمجلس بیاید و ممکن است در مجلس تصویب نشود پس یک قانون کلی لازم بود که دیگر چندان بی اعتدالی نشود.

رئیس - حالا رای میگیریم در فوریت هر کس تصویب میکند فوریت را قیام نماید.

رئیس - اکثریت حاصل نشد.

آقا میرزا احمد - بنده این طرح را قابل توجه نمیدانم و آنوقت هم رای ندادم بنده میخواهم بدانم علت دادن وظیفه چیست با استحقاق است یا نیست اگر استحقاق است ممکن است ورنه اینکه مورثان دارای دو هزار تومان حقوق بوده احتیاج داشته باشد اگر غیر از احتیاج است ممکن است کسیکه سیصد تومان واجب داشته بهیچوجه استحقاق آن واجب را نداشته باشد در این صورت نمیدانم علت لزوم این قانون چیست در این صورت همان

قانون مجلس بود چه فرق میکرد بلکه از یانصد بیلا بمجلس میآمد شاید ترجیح داشت بعلاوه عمده ندادن جنس بود که کمسیون آنرا بعالت اولیه بر قرار گذارده است.

فهیم الملک - همه میدانند که دادن حقوق بطور وظیفه در هیچ جای عالم نیست یا واجب میدهند در مقابل کار یا یک وظیفه جزئی میدهند باشخاص از کار افتاده ولی متأسفانه در این مملکت اینطور نبوده

ورفته رفته کلیه مالیه این مملکت در راه وظیفه صرف شده یعنی هر وقت یک اضافه بر جمع پیدا شده بگمریضه استحقاق پشت سرش بوده و این مسئله در مجلس سابق طرح شده است دو راه بیشتر بنظر نمیرسد از برای اتخاذ ترتیبی در اینخصوص یا میبایست تمام را قطع کنند و تمام ادارت را فرمه کنند این ممکن نبود بجهت

اینکه میبایست در مقابل کار دیگری را در مملکت برای مردم تهیه کنند و بیشتر اهالی این مملکت دارای اینه واجب بودند باینجهت ممکن نبود قطع کرد پس اینقرار را دادند که تا سیصد تومان را وزارت مالیه نصف بدهد

و در این ترتیب خیالشان این بود که رفته رفته از بین برود در این موقع دیدند این ترتیب که اضافه بر یانصد تومان بمجلس بیاید اسباب تضییع وقت مجلس میشود بلکه شاید بی اعتدالی هم میشود یعنی ممکن است اگر یکی دارای دو کوروش هم قبول باشد و چهار صد تومان موظف باشد نصف آن را بیازماند کاش

بدهند و یک نفر که فقیر است و دارای یانصد و ده تومان است آن بمجلس بیاید شاید هم تصویب نشود این بود که این طرح پیشنهاد شد که وقت مجلس تضییع نشود یقیناً وقتیکه مقنن قانون میگذازد فرض این نیست که بیش از یانصد تومان اگر داشت وراثت هیچ نبرند یا اگر کمتر از یانصد تومان داشت وراثت نصف تمام را ببرند بلکه همیشه باید روح قانون را ملاحظه کرد

فرض اصلی این است که تمام این حقوق در یکدستی بکلی مستهلك شود و دیگر این ترتیب داده شده است که یک ترتیبی در استهلاك داده شود و بالنسبه هم اعتدال

در بین باشد و بی اعتدالی نشود در اینجا يك صورت باقی میماند که فرضاً یک نفر که دارای دو هزار تومان حقوق بوده فوت شده و از او يك عیال تنها باقی مانده بر حسب این قاعده باو ششصد تومان شاید میرسد در اینصورت برای رفع آن محظور ماده هفتم نوشته شد که سهم هر يك از وراثت انان که از یکصد تومان تجاوز کند ضبط دولتی خواهد شد بجهت اینکه نظر ما در این بود يك حقوقی که وراثت یک نفر داده می شود بملاحظه آنست که آن خانواده محفوظ بماند بعلاوه اغلب آنهاست که دارای حقوق دیوانی به این مقدار هستند اغلب وراثشان هم دارای يك حقوقی هستند باین جهت گفتیم تفاضل دو صد تومان در ذکور و تفاضل از صد تومان در انان ضبط شود بعلاوه در ذکور آنها که در يك اداره مستخدم هستند جزء مواجب اداری آنها محسوب می شود این صد تومان پس باین ترتیب رفته رفته مواجبی که اسباب بی ترتیبی و بی کاری اهل مملکت شده است از بین می رود و آنها که از این راه نعیش می کردند بی کار

میروند و چیزی که قدری قابل توجه است مسئله جنس است که مطابق آن قانون از ده خروار بیلا به تصویب مجلس باید داده شود در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را

مجلس باید در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را